

УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ МЕДІАТЕКСТ: МОВНОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Висвітлення діяльності українських науковців, доведення до відома нефакхівців у певній галузі світової та вітчизняної науки її досягнень, а також зацікавлення широкою читацької аудиторії історією відкриттів, життям наукової думки – завдання науково-популярних видань. Ця комунікативна мета з її чіткою прагматичною спрямованістю на масового адресата є для автора головним чинником під час вибору визначальних прийомів популярного впорядкування знань.

На сьогодні науково-популярні друковані медіа або часописи з відповідними рубриками поступаються онлайн-ресурсам. На думку українських журналістів-блогерів, аудиторія інтернет-видань є відносно невеликою, але ще більше звужується вона для українськомовних друкованих журналів та статей. Серед основних причин: наявна можливість безкоштовно читати англomовні наукові тексти в інтернеті та мати доступ до лекцій TED, Coursera й переглядати науково-популярні фільми онлайн. Лише деякі часописи зі світовим ім'ям готові були видавати свій продукт українською. Таким був, зокрема, «National Geographic – Україна», що вперше вийшов на український ринок у квітні 2013 року, але невдовзі припинив свій друк. Редакторська команда прагнула ідентифікувати журнал наявними в українській мові засобами, підлаштувати мову під українську культуру та українськомовного реципієнта. Тому науково-популярні тексти часопису відзначались надзвичайною легкістю сприймання, яскравістю, експресивною насиченістю, виразністю. Наприклад: *«І в конголезькій Кіншасі, і в Петриківці, незважаючи на життєві складнощі й брак комфортних умов, вирує дух вільної творчості та справжнього мистецтва»* (National Geographic, № 6, вересень 2013 р.); *«Колоністи болім. Сірі чаплі не люблять змін. Їхні колонії можуть існувати віками, якщо на заваді не стає людина»* (National Geographic, № 6, вересень 2013 р.); *«Слово «орхідея» вже стало синонімом вишуканості та екзотики. Тропічними красунями захоплювалися ще перші європейські дослідники»* (National Geographic, № 7, жовтень 2013 р.); *«Фотографи використовують камери як засоби для досліджень, як інструменти, щоб ними змінювати світ, навіть як ключ до внутрішнього світу людини. Їхні знімки – це докази, що фотографія має вагу, і в наші дні більшу, ніж будь-коли»* (National Geographic, № 7, жовтень 2013 р.). Зокрема, часто вживані риторичні питання характеризуються розмаїттям емоційно-експресивних відтінків, властивістю створювати особливе напруження відчуттів: *«Планета нагрівається, рівень моря підвищується. Прибережні зони затоплюються. Що ми захищатимемо? Що здамо в битві з водою? Як ми переживемо те, що моря виходять з берегів?»* (National Geographic, № 6, вересень 2013 р.).

Нині на багатьох українських сайтах є окремі рубрики, присвячені сучасним галузям науки й новітнім технологіям. Серед онлайн-видань вирізняється науково-популярний журнал «Куншт», у якому гармонійно поєднано науковість із доступністю, зрозумілістю, легкістю сприйняття змісту й досконалим мовним оформленням, що свідчить про майстерне володіння журналістами зображально-виражальними засобами та їхнім бажанням індивідуалізувати стиль. Бо, як відомо, важливу роль у популяризації наукових студій відіграють мовностилістичні особливості медійних текстів. Створення таких матеріалів потребує активного залучення або науковців із вмінням писати цікаві та зрозумілі широкому загалу тексти; або журналістів із достатнім рівнем ерудиції та часу для дослідження складних наукових тем (www.imena.ua).

Серед сучасних українськомовних науково-популярних видань, зокрема з історичної тематики, виокремлюють такі, як «Історична правда» та «Historians.in.ua», проєкт «Україна

Incognita» газети «День», покликані сприяти відновленню історичної пам'яті, формуванню національної самосвідомості народу. Прагнучи бути оригінальними, автори звертаються до експресивно-виражальних засобів української мови. Зокрема, у наукових текстах метафора, перифрази знаходять своє постійне й послідовне використання: «**Війна правд. Що робити із польськими та українськими дурницями?**» (www.istpravda.com.ua); «**Мета була зрозумілою – щоб попередити поширення «вірусу демократії» на інші міста, треба було завчасно «викрити його джерело...»**» (www.istpravda.com.ua); «**Легенда про «місто нероб». Як філософ Піфагор із бобами воював**» (www.istpravda.com.ua).

Зацікавленість реципієнтів науковим знанням стимулює не лише зміст викладеного матеріалу, а й мовне оформлення. Періодичні видання прагнуть гармонійно поєднувати високий рівень науковості та популярність, доступність викладу. Розгорнуті порівняння й аналогії, метафори, епітети, перифрази, традиційні й трансформовані фразеологічні одиниці, персоніфікація – це ті виражальні засоби, за допомогою яких журналісти досягають своєрідної експресивності науково-популярного тексту інтернет-видань. Наприклад: «**На поверхні Землі практично не залишилося білих плям. На географічних картах уже не зустрічаються написи Terra Incognita, що ваблять своєю таємничістю. Проте, за влучним висловом Дж. К. Райта, найбільші, найцікавіші та найменш досліджені Terrae Incognitae лежать в умах і серцях людей. Наукова географічна реальність – лише одна із можливих...**» (www.geograf.com.ua). Звернення до перифразів зумовлено прагненням надати мові невимушено-розмовного відтінку, авторської оцінки. Перифрази є своєрідним «комунікативним містком» між науковцями й пересічними читачами, яких цікавлять дослідження, але які не володіють галузевою термінологією, напр.: «**Керуючись цією ідеєю, вчені проаналізували спектри цих «небесних каменів» з Марса за допомогою інструментів марсохода, і порівняли їх з тими даними, які були отримані при аналізі метеоритів, що впали на Землю**» (<http://dt.ua/TECHNOLOGIES/>); «**Упорядкувавши геном чумних паличок, вчені прийшли до висновку, що шість найдавніших з них не були схожі на середньовічну бубонну чуму, звану «чорною смертю»**» (<http://dt.ua/TECHNOLOGIES/>); «**На території Туреччини італійські та турецькі археологи виявили «ворота пекла» – печеру, з якої виходить отруйний газ з великим вмістом вуглекислоти...**» (www.geograf.com.ua). Завдяки використанню прийому персоніфікації досліджувані об'єкти ніби набувають реальних людських ознак: «**Засновник стартапу з Аризони Коді Фрізен розробив сонячну панель, яка втягує вологу з повітря, яким ми дихаємо, і конденсує його в питну воду. Спеціальний матеріал ніби «висмоктує» воду з повітря**» (<http://nv.ua/ukr/techno/science/>).

Отже, високоякісні, експресивно насичені, стилістично виразні, достовірні науково-популярні тексти інтернет-видань неодмінно привернуть увагу не лише науковців, а й тих, хто ніколи не цікавився наукою. Адже такі матеріали є наслідком мовотворчого процесу й творами, які відображають авторську індивідуальність.

**Ministry of Education
and Science of Ukraine**

**National University of Life
and Environmental Sciences of
Ukraine**

**Faculty of Humanities
and Pedagogy**

**Дипломатична
академія
України**

**NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE**

Faculty of Humanities and Pedagogy

Department of Philosophy and International Communication

**INTERNATIONAL AND INTERCULTURAL COMMUNICATION
IN SHAPING UKRAINE'S IMAGE:
DEVELOPMENT STRATEGIES**

**MATERIALS
OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE**

May 01, 2025

Kyiv

Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку: зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 01 травня, 2025 р. Київ: Міленіум, 2025. 178с.

Збірник укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку», що її провела кафедра філософії та міжнародної комунікації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is compiled on materials of the International scientific and practice conference «International and intercultural communication in shaping Ukraine's image: development strategies» a held by the Department of Philosophy and International Communication of the Faculty of Humanities and Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. All the materials are synchronized with the guidelines of the conference.

Forscientists, lecturers, postgraduates, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук В.Д., д-р філ. наук, проф. (голова); Балалаєва О. Ю., канд. пед. наук, доц., Вакулик І.І., канд. філ. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц., Лаута О.Д., канд. філос. наук, доц., Савицька І.М., канд. філос. наук, доц., Христюк С.Б., канд. іст. наук, доц.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 9 від 17.04.2025

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, покликання на них і засвідчують відсутність плагіату.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2025
© Автори, 2025